

Riet de Jong-Goossens

Dankwoord bij de aanvaarding van de Martinus Nijhoff Vertaalprijs 2010

Riet de Jong-Goossens (1937) studeerde Franse Taal- en Letterkunde en Algemene Literatuurwetenschap in Nijmegen. Al tijdens haar studie werd ze op het spoor van de Afrikaanstalige literatuur gezet door de letterkundige Hans Ester. De eerste vertaling van haar hand was Donkerboskind (1989) van Louis Kruger. Daarna vertaalde ze nog tientallen boeken van onder meer Etienne van Heerden, Marlene van Niekerk, Koos Prinsloo, Riana Scheepers, Dan Sleigh, Karel Schoeman, Marita van der Vyver en Ingrid Winterbach. In 2012 kreeg ze voor haar vertalingen van Afrikaanstalige literatuur de Van Riebeeck-penning, de erepenning van de Nederlands-Zuid-Afrikaanse Vereniging, waarmee ze zich in het goede gezelschap bevindt van Gerrit Komry (bloemleser), Adriaan van Dis (skrywer) en Stef Bos (sanger en liedjieskrywer). In 2014 ontving ze een erepenning van de Suid-Afrikaanse Akademie vir Wetenskap en Kuns. De tekst van dit dankwoord was bij een computercrash verloren gegaan en VertaalVerhaal is grote dank verschuldigd aan Stijn van der Loo, die uit zijn filmarchief nog een geluidsopname wist op te diepen.

Dankwoord bij de aanvaarding van de Martinus Nijhoffprijs 2010

Geachte leden van het bestuur, van de directie van het Prins Bernhard Cultuurfonds, leden van de jury van de Martinus Nijhoffprijs, dierbare familieleden en vrienden uit Afrika en Nederland, medelaureaat Piet Schrijvers en verder iedereen die hier aanwezig is.

In 1934 voltooide Martinus Nijhoff een gedicht met de intrigerende titel *Awater*. Daarin komt een legendarische versregel voor, namelijk: ‘Lees maar, er staat niet wat er staat.’ Deze versregel is uiteraard toepasbaar op alle vormen van poëzie en zelfs, bij deugdelijke analyse, op de meeste prozateksten. Maar toch had ik u graag verteld hoe schitterend deze versregel van toepassing is op de relatie tussen de Afrikaanse en de Nederlandse taal. Hoe de Nederlandse lezer verstrikt kan raken in wat haar/hem ogenschijnlijk zo duidelijk en betekenisvol voorkomt in een Afrikaanse tekst en voor welke dilemma’s de vertaler komt te staan. Helaas, de tijd dringt.

Niettemin, dames en heren, staat hier een gelukkig mens. Ik ben het bestuur, de directie en de jury intens en oprecht dankbaar dat zij na het oordeel van de jury gezamenlijk tot de beslissing zijn gekomen mij de Martinus Nijhoffprijs 2010 toe te kennen. Het is niet alleen een nooit vermoede pluim op mijn vertalershoed, maar ook – en vooral – een erkenning van de nog zo prille Afrikaanse literatuur in een piepjonge taal. Wat is tenslotte driehonderdvijftig jaar?

Hoe is het zo gekomen? De man die aan het begin stond van mijn loopbaan, liet mij als romanist van de rechte weg dwalen. Een kleine aarzeling nog ten gunste van Rimbaud, maar toen stuurde hij mij een zijpad op dat na korte tijd mijn hoofdweg bleek te zijn. Dank je, Hans Ester.

En op die hoofdweg vond ik tot mijn geluk een vaste, veilige en zekere wegwijzer in de vele contexten waarvan de kennis onontbeerlijk is voor een vertaler. Zij behoedt mij voor dwalingen, nog steeds: Ena Jansen, levenslange dank.

Dank aan de Nederlandse uitgevers, met name aan Annette Portegies van Querido en Lidewijde Paris van Ailanthus. De laatste is de waaghals en doet het meeste Afrikaans in haar fonds. Ze zijn beiden hier aanwezig, en ik dank hen ook voor het lef dat ze tonen om misschien wel moeilijk verkooptbare literatuur uit te geven. Het is ook fantastisch dat jullie mijn eigenzinnigheid accepteren.

Natuurlijk zijn mooie en goede vertalingen alleen mogelijk op basis van mooie en goede teksten. Het is waarlijk een wonder dat de Afrikaanse literatuur zich zo snel heeft ontwikkeld naar een hoog peil. En een uitgesproken vertegenwoordiger hiervan is Marleen van Niekerk, speciaal voor deze gelegenheid wat langer in Nederland gebleven, voor en met wie het vertalen steeds weer opnieuw een spannend en intrigerend literair avontuur is. Nou ja, u hebt het allemaal gehoord vanmiddag, ik hoef er eigenlijk niks aan toe te voegen. Ik wou alleen maar zeggen dat het een genot is om met en voor jou te vertalen. Dank je wel, Marleen. Moge het nog lang voortduren.

Speciaal voor deze gelegenheid overgekomen uit Kaapstad. Je vraagt je af: wie doet zoiets? Nou, dat doet Riana Barnard, uitgever bij Tafelberg. Aanvankelijk bond ons voornamelijk het uitdragen en bevorderen van de Afrikaanse literatuur, ook op zakelijke basis, maar sinds lang is er sprake van een bijzondere vriendschap. Dank je, Riana, voor je aanwezigheid.

Dank aan mijn kinderen, schoon-, klein- en stiefkleinkinderen, verdere familieleden en vrienden hier aanwezig, in wat voor constellatie ook, voor jullie belangstelling en steun.

Bovenaan op mijn lijstje, maar onderaan bungelend in de opsomming, staat natuurlijk mijn belezen echtvriend, de ware boekenjunk, die altijd, welk onderwerp ik ook aan moet pakken, in zijn driedubbele bibliotheek duikt om met compacte informatie aan te komen. Of het nu om dansende derwisjen, soefi mystici of de terminologie van de VOC-zeilvaart gaat, altijd wordt het juiste boek op mijn bureau geschoven.

Uiteraard gaat mijn overgrote dank uit naar mevrouw Esmeijer en haar medewerkers, die niet alleen besloten het kunstambacht van het literair vertalen extra onder de aandacht te brengen, maar die ook voor dit prachtige, onvergetelijke feest hebben gezorgd. Daarbij natuurlijk, niet te vergeten, alle vrijwilligers. Boris en je koortje, mijn bijzondere dank.

Tot slot wil ik nog opmerken dat instellingen als het Prins Bernhard Cultuurfonds steeds belangrijker worden in onze huidige maatschappij, nu de regering geen oog heeft en geen geld zegt te hebben voor cultuur en natuur, twee belangrijke pijlers waarop onze beschaving rust. Het dedain waarmee de staatssecretaris neerkijkt op muziek, podiumkunsten, waaronder ballet, beeldende en archeologische kunst en literatuur, alle op wereldniveau, doet een ernstige armoede van geest veronderstellen. In een krant is de suggestie gedaan meneer Zijlstra een boek (met name nota bene de bundel *Awater* van Martinus Nijhoff), een kaartje voor een concert of een toneelstuk te sturen. Helaas, ik vrees dat het spreekwoordelijke boter aan de galg is. Tragisch.

Maar, dames en heren, u kunt te allen tijde donateur worden van dit fonds. Ook voor een klein bedrag. En u kunt er zeker van zijn dat iedere bijdrage goed wordt besteed.

Ik wens u nog een goed vervolg van deze middag. Goede reis naar huis. Ik dank u.